

PRZYGŁAD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN
WYDZIAŁU PRASOWEGO

MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok V.

Warszawa, wtorek 24 czerwca 1930 r.

Nr. 141

TREŚĆ: Sprawy polskie: Polska, Rumunja a Z. S. R. R. — Polska a Niemcy. — Sytuacja polityczna w Polsce. Polska a Włochy. Polityka zagraniczna Włoch. — **Zagadnienia ogólne:** Memorjał Brianda. — Francja a Włochy. — Amerykańska taryfa celna. — Sytuacja polityczna w Niemczech. — Sytuacja polityczna i gospodarcza na Litwie. Polska a państwa bałtyckie. — Sytuacja polityczna i gospodarcza w Rumunii.

SPRAWY POLSKIE

POLSKA, RUMUNJA A Z. S. R. R.

Prawda 22.VI. w art. wst. p. t. „Wrogowie związku sowieckiego działają” oświadcza, iż nad zachodnią granicą ZSRR rozwijają się poważne wydarzenia polityczne. Nie zlikwidowano dotychczas zatargu polsko-sowieckiego, jaki wynikł wskutek prowokacyjnego zamachu bombowego. Rząd polski prawdopodobnie nie będzie w stanie dodać niczego do swej noty z dnia 5.VI, gdyż właściwa odpowiedź nastąpiła w postaci inspirowanego przez II oddział sztabu głównego komunikatu o tem, iż zamach zorganizowany został przez czynniki sowieckie. Przeciwsowiecka kampanja w prasie „piłsudczyków” trwa. Wykorzystywane są rzekome rewelacje „prowokatora” Biesiedowskiego. Na podstawie pamiętników „tego typu z pod ciemnej gwiazdy” prasa polska twierdzi, iż Wojkow w 1925 roku brał udział w przygotowaniach narodowej demokracji do zamachu na życie marsz. Piłsudskiego, Poselstwo sowieckie w stolicy burżuazyjnej Polski otoczone jest przez wroga atmosferę. Władze i prasa polska postępują w sposób, który stanowi zachętę dla nowych zamachów terrorystycznych. Ostatnie wydarzenia odśloniły zakulisową stronę przeciwsowieckiej kampanji w Polsce. Ogłoszona przez „Ilustrowany Kurjer Codzienny” wersja dowiodła, iż głównym reżyserem przeciwsowieckiej kampanji w Polsce jest II oddział sztabu głównego. Dyskusja między „piłsudczycami” a narodową demokracją na temat udziału Polski w wojnie przeciwko sowietom trwa. Prasa „piłsudczyków” usiłuje zmusić prasę narodowo - demokratyczną do milczenia, zarzucając Dmowskiemu, iż jest agentem Moskwy. Równocześnie czynione są polityczne przygotowania do agresji przeciwko Ukrainie. Wybitni faszyci polscy bronią pomysłu stworzenia słabej Ukrainy, jako przeciwwagi w stosunku do potężnej Rosji. Rewelacje pisma „Ukrainskij Głos” oświectliły dążenie militarystów polskich do ożywienia przyjaźni polsko - petlurowskiej. Lewicki „wyrzucony został z posady przez Sławka i Jó-

zewskiego”; następcą jego został gen. Salski, który w dodatku do okupowanej przez Polskę Ukrainy zachodniej zgodził się na odstąpienie „rdzennie polskich” miast: Kamieńca na Podolu, Płoskirowa i t. d. Na odcinku polsko - ukraińskim czynione są również inne przygotowania — rokowania b. min. Józewskiego z „Undo”. Oczywiście faszyzm polski liczyć może zawsze na poparcie Undo w wojnie przeciwko ZSRR. Korzystnem wydarzeniem dla faszyzmu polskiego z punktu widzenia przygotowań czynionych dla okupacji Ukrainy przez Polskę jest intronizacja króla Karola w Rumunii. Powrót króla do Rumunii wzmacnia przeciwsowiecki sojusz polsko - rumuński. Dyplomacja polska czyni starania w kierunku osiągnięcia zbliżenia między Rumunją a Węgrami. Zagadnienie tego zbliżenia stanowiło niewątpliwie temat rozmów między marsz. Piłsudskim, min. Zaleskim a min. Grandim. Król rumuński, z pomocą instruktorów francuskich dąży do reorganizacji armji rumuńskiej. W państwach bałtyckich postępuje zbliżenie wojskowe między temi państwami. W Finlandji ruch faszystowski sięga po władzę i ewentualne zwycięstwo tego ruchu odbije się ujemnie na układzie stosunków finlandzko - sowieckich. Nad granicą zachodnią ZSRR zbierają się chmury przeciwsowieckich tendencji. Władza sowiecka prowadzić będzie w dalszym ciągu politykę pokojową, lecz jednocześnie władza ta zmuszona jest poczynić wszystkie niezbędne starania dla wzmocnienia stanu obronnego ZSRR na podstawie uprzemysłowienia kraju i socjalistycznej reorganizacji rolnictwa.

POLSKA A NIEMCY.

Der Tag 22.VI. pisze, że rząd polski znów złożył rządowi Rzeszy notę, w której winę za ostatnie sześć wypadków granicznych przypisuje rządowi Rzeszy. Dziennik twierdzi, że zajścia te już zostały wyjaśnione i wina całkowicie leży po stronie polskiej; niema żadnego celu powoływanie mieszanej komisji. Dziennik dalej podnosi, że rząd polski usiłuje tą notą prze-

prowadzić „zwykły swój manewr uchylecia się od odpowiedzialności, co już miało miejsce po zajściu pod Opalenie”. „Rząd polski — pisze dziennik — powinien raczej postarać się o zupełne zniesienie na granicy niemieckiej rozległego polskiego systemu szpiegowskiego, który obejmuje również ciągle przelatywanie polskich samolotów wojskowych przez terytorjum niemieckie”.

Deutsche Tageszeitung 21.VI. pisze p. t. „Der Gipfel!”, że nowa nota rządu polskiego ma na celu tylko wprowadzenie zamieszania w sprawie znalezienia winnych zejść granicznych, co do których „została już bezspornie ustalona wina polska”. Dziennik przypomina naruszanie granicy niemieckiej przez polskie samoloty wojskowe, przeciwko czemu ciągle musi protestować niem. ministerstwo spraw zagranicznych. Dziennik wzywa rząd Rzeszy do najostrzejszego zaprotestowania przeciwko takim metodom oraz domaga się od Polski gwarancji, że niepokojenie ludności granicznej ustanie.

Vossische Ztg. 22.VI. pisze z powodu noty polskiej w sprawie zejścia granicznego pod Prostkami, że zejście zostało przez władze niemieckie wyjaśnione bez zarzutu i otwartą jest tylko sprawa, jakimi motywami kierował się polski urzędnik graniczny, wywołując to zejście.

Cała prasa francuska z 22.VI zamieszcza bez komentarzy informację o doreczeniu przez min. Wysokiego noty w sprawie zejść na pograniczu polsko-niemieckim.

Le Petit Parisien 23.VI. w depeszy z Warszawy, zatytułowanej: „Incydenty graniczne niepokoją Warszawę”, cytuje głosy „Ilustr. Kurjera Codz.” i „A. B. C.” w sprawie tych incydentów, podkreślając, iż opinia polska uważa incydenty graniczne za wynik systematycznej akcji niemieckiej.

The Times i *The Morning Post* 21.VI. zamieszczają informację o zejściu pod Prostkami w wersji niemieckiej.

SYTUACJA POLITYCZNA W POLSCE.

Germania 22.VI. w koresp. z Warszawy pisze o odezwie centrolewu oraz o zamknięciu sesji sejmowej i podnosi, że dziś nie można jeszcze przewidzieć, „kiedy i w jaki sposób nastąpi wyładowanie gwałtownie wzrastającego napięcia przeciwko obecnemu rządowi”.

ale zapewne jest wyłączone, aby dał się utrzymać długo obecny stan ostrego kryzysu wewnętrznego bez narażenia kraju na ciężkie wstrząśnienia”.

POLSKA A WŁOCHY. POLITYKA ZAGRANICZNA WŁOCH.

Neue Zürcher Ztg. 20.VI. w koresp. z Rzymu omawia podróż Grandiego i podnosi, że wizyta Grandiego w Warszawie miała miejsce prawie równocześnie z powrotem Karola do Rumunii i z podpisaniem układu grecko - tureckiego. Między temi trzema wydarzeniami nie istnieje prawie żaden związek, jednak w równej mierze przyczyniają się one do zmiany położenia w Europie w pewnym określonym kierunku. Dziennik pisze: „Ponieważ oś polityki europejskiej dzisiaj spoczywa na Polsce, Włochach i Francji, a napięcie francusko - włoskie jest najbardziej palącym zagadnieniem chwili, wynikają stąd ciekawe wnioski, gdy rozpatrzmy te trzy wydarzenia z punktu widzenia nieporozumień włosko - francuskich”.

Dziennik podnosi dalej, że pomimo ścisłych związków z Francją, Polska nie mogła uchylć się od uroczystego przyjęcia przedstawiciela faszyzmu i przez to podkreślenia znaczenia faszyzmu w Europie. Ten fakt podniesie wpływy włoskie w tej części Europy, a rozluźni stosunki Polski z Francją i Małą Ententą, ale pewnie nie spowoduje zmiany stanowiska Włoch do Niemiec, gdyż punktem wyjścia polityki włoskiej zarówno w stosunku do Polski, jak i wogóle w stosunku do wszystkich innych zagadnień jest rozwój stosunków włosko - francuskich. Z tych względów wspomniane trzy wydarzenia są b. pomyślne dla polityki zagranicznej Włoch.

Lidove Noviny 13.VI. w koresp. z Warszawy pisze, że wizyta min. Grandiego była przygotowana od szeregu miesięcy i nie wpływała z żadnej potrzeby międzynarodowej, ani aktualności dyplomatycznej. Szczególniejszego znaczenia nabiera ona dopiero przez to, że tuż przed nią min. Zaleski bawił na Zachodzie, oraz że Mussolini wygłosił wiadome mowy i że w Rumunii przeprowadzono zmianę konstytucji. Z oświeślenia wypadków rumuńskich przez prasę polską dziennik sądzi, że stosunki polsko - francuskie nie uległy żadnej zmianie, gdyż Polska stale głosi zasadę niezmienności traktatów i obecnego stanu rzeczy w Europie.

W czasie wizyty Grandiego w Warszawie podkreślono, że pewne rozbieżności między polityką polską a włoską nie wpłynęły na zmianę stosunków polsko - włoskich.

ZAGADNIENIA OGÓLNE

MEMORJAŁ BRIANDA. FRANCJA A WŁOCHY. AMERYKAŃSKA TARYFA CELNA.

Il Popolo d'Italia 20.VI. w art. wst. zastanawia się nad stanowiskiem, jakie zająć należy wobec podwyższenia ceł przez Stany Zjednoczone. W każdym razie wyłącza autor porozumienie europejskie, gdyż jest ono niemożliwe bez uprzedniej rewizji obecnego stanu rzeczy. Pozostaje szukanie nowych rynków, które

Włochy mogą znaleźć w Europie i w Ameryce południowej. Żeby jednak mieć widoki powodzenia, musi przemysł włoski starać się obniżyć koszty wytwórczości i ograniczyć przywóz, a pomoże w tem system korporacyjny.

La Tribuna 20.VI. w art. wst. zestawia memorandum Brianda z nowo ogłoszonym budżetem wojskowym, który autor uważa za odpowiedź Francji na propozycję Włoch wstrzymania budowy nowych okrę-

tów do dojścia do porozumienia między oboma rządami.

Następnie przechodzi autor do taryfy celnej Stanów Zjednoczonych, stwierdzając, że obecne podniesienie jej jednocześnie z ratyfikacją planu Younga dowodzi, że Stany Zjednoczone uważają się tylko za wierzycieli Europy, a o żadnej solidarności nie myślą.

Il Popolo d'Italia 19.VI. zarzuca Francji, że doprowadziła do zniszczenia twierdz niemieckich nad Renem, jako groźnych Francji i twierdz w Niemczech wschodnich, skierowanych przeciw Polsce, a sama umacnia się pod Niceą i na Korsyce przeciw Włochom. A jednocześnie Briand mówi o Paneuropie. W przeciwieństwie do Francji Włochy rozwijają pracę pokojową budując drogi, mosty, porty, wydając na te prace 12 miliardów, t. j. tyle, ileby poprzednie rządy wydały w ciągu 50 lat. A gdyby Włochy nie prowadziły polityki pokojowej, mogłyby za te pieniądze zbudować 600,000 ton okrętów lub mnóstwo sprzętu wojennego. Podróże Grandiego potwierdzają pokojową politykę Włoch. Nie dzieląc Europy na państwa zwycięskie i zwyciężone, odbył min. Grandi podróż do Węgier, Austrii a także Polski, sojuszniczki Francji. Włochy wysyłają zagranicę pokojowego ministra spraw zagr. a nie generałów, przeprowadzających inspekcje.

L'Oeuvre 22.VI. na czele numeru podaje ustęp przemówienia Herriota w następującym brzmieniu: „Odpowiedź Europy pod adresem Ameryki jest prosta i przewidziana przez Brianda: jest nią projekt o współpracy europejskiej”.

Le Quotidien 22.VI. zamieszcza streszczenie przemówienia, wygłoszonego przez Owena Younga w San-Francisco w sprawie amerykańskich taryf celnych, które mówca uważa za szkodliwe dla produkcji amerykańskiej.

The Sunday Times 22.VI., omawiając w art. wst. nową taryfę amerykańską, pisze, że prez. Hoover położył swój podpis pod tym dokumentem wbrew swej woli i kraj otrzymał prawo, którego niewielu sobie życzy. Zdaniem autora, nowa ustawa celna odbija się ujemnie na przemyśle amerykańskim. Już dzisiaj mówi się o zamknięciu całego szeregu fabryk. Koszta utrzymania jak również i liczba bezrobotnych wzrosnie. Pozatem należy spodziewać się akcji odwetowej ze strony innych państw. Wobec tego, że długi wojenne Ameryce będą spłacane w naturze, autor zapytuje, w jaki sposób spłata ta będzie uskuteczniła przy tak wysokiej barjerze celnej.

The New York Herald 22.VI. Koresp. z New Yorku donosi, że prasa poranna wypowiedziała się wobec nowej taryfy w duchu mowy Owen D. Younga, wybitnego finansisty amerykańskiego, zdaniem którego nowa taryfa nie przyczyni się bynajmniej ani do rozwoju dobrych stosunków międzynarodowych, ani też handlu.

The New Herald Tribune i Times zbijają twierdzenie, że nowa taryfa nie przeszkodzi w spłacie długów wojennych Stanom Zjednoczonym. Zdaniem „Times'a”, nowa taryfa wyjdzie na korzyść Anglii, ponieważ przyczyni się ona do wznowienia handlu pomiędzy dominjami z wyłączeniem towarów amerykańskich.

Arthur Brisbane, publicysta Hearstowski, polemizując z Youngiem, pisze m. in.: „przyjazne uczucia innych państw do Ameryki są rzeczą pożądaną, lecz nie leżą w mocy naszej, natomiast szacunek możemy sobie nakazać: — kilka aeroplanów, łodzi podwodnych, kilka szybkich krążowników, a będziemy mieli szacunek Europy”.

SYTUACJA POLITYCZNA W NIEMCZECH.

L'Oeuvre 22.VI. twierdzi, iż sprawa Moldenhauera wykazała konieczność powołania gabinetu, który miałby oparcie w masach niemieckich.

L'Echo de Paris 21.VI. w artykule Pertinax'a wyraża pogląd, iż Niemcy zechcą potraktować sprawę dąniny, zaprojektowaną przez Moldenhauera, jako wstęp do nowej rewizji ich zdolności płatniczej.

Le Temps 20.VI. omawia w artykule wst. sytuację w Niemczech, zaznaczając, iż nastrój niemiecki wskazuje całkowicie na otwarcie kryzysu politycznego, co oznacza więcej, niż kryzys gabinetowy, świadczy bowiem o zupełnej zmianie w układzie sił politycznych Rzeszy. W zakończeniu dziennik nadmienia, że nawet pozostanie Brüninga u władzy nie będzie oznaczało, iż stosunki w Niemczech wyjaśniły się, a jedynie to, iż nikt nie chce objąć po nim sukcesji.

Journal des Débats 20.VI., omawiając sytuację, jaka wytworzyła się w Niemczech po dymisji Moldenhauera, twierdzi, iż obecnie potrzeba Rzeszy gabinetu, któryby zerwał z dotychczasową polityką ukrytych zbrojeń i energicznie zajął się poprawą sytuacji gospodarczej.

L'Humanité 22.VI. twierdzi, iż przesilenie gospodarcze Niemiec oznacza całkowity „kryzys” planu Younga.

SYTUACJA POLITYCZNA I GOSPODARCZA NA LITWIE. POLSKA A PAŃSTWA BAŁTYCKIE.

Prasa litewska z 17 — 21.VI. poświęca szereg obszernych artykułów wystawie rolniczo - przemysłowej w Kownie, podnosząc organizację wystawy oraz jej powodzenie; w ciągu pierwszych dwóch dni wystawę zwiedziło przeszło 50 tys. osób. Wszystkie dzienniki litewskie przytaczają streszczenie przemówienia prez. Smetony przy otwarciu wystawy. Smetona, nawiązując do dawnej potęgi Litwy, podkreślił, że los wyznaczył dzisiaj Litwinom rolę skromnego czynnika pokoju. „Lecz naszym prawem i obowiązkiem — ciągnął Smetona — jest dążyć do tego, byśmy owocami swej pracy kulturalnej mogli pochwalić się nie tylko przed sobą, ale i w Wilnie — sercu naszego narodu, stolicy naszych wodzów i władców. Najpewniejsza droga, która nas prowadzi do naszej stolicy Wilna, została wskazana przez Witolda Wielkiego: to zjednoczenie wszystkich dokoła pracy bez wytnięcia dla podniesienia dobrobytu ekonomicznego i kulturalnego w kraju”.

Dzienniki podkreślają udział w wystawie firm łotewskich oraz sowieckich, oraz fakt zwiedzania wystawy przez Litwinów amerykańskich i Łotyszów.

Dzień Kowieński zamieszcza szczegółowy opis terenu wystawy, omawiając obszernie ekspozycje, wysta-

wione przez ziemian-Polaków na Litwie.

W art. p. n. „Wystawy i cyfry” dziennik pisze: „Na wystawie kowieńskiej widzi się całkiem poprawne inwentarze, wspaniałe kłosa i ziarno, podczas, kiedy z wycieczek po kraju osiąga się przeważnie wrażenie znacznego jeszcze zacofania”. Dziennik podnosi w d. c. potrzebę umieszczenia danych statystycznych przy każdym ekspozycie, w celu stwierdzenia, że nie jest on unikatem; zerwanie ze zgubną psychiką rosyjską powinno — zdaniem dziennika — oduczyć Litwinów od skłonności symulowania dobrobytu.

Omawiając wynik jury w sprawie bydła rogatego, dziennik podkreśla, że pierwszą nagrodę przyznano znanej oborze p. Grużewskiego z Kurszan, który wystawił 9 ekspozatów i otrzymał 9 nagród. Dziennik wylicza również odznaczenie innych obór ziemian-Polaków.

Lietuvos Aidas, opisując pawilon sowiecki na wystawie, podkreśla niezwykle powodzenie tego pawilonu wśród zwiedzającej publiczności; szczególnie odnosi się to do sowieckich maszyn rolniczych i maszyn do przetwarzania produktów mlecznych. Powodzenie pawilonu sowieckiego jest — wg. dziennika — całkowicie zasłużone, a to z powodu wysokiej wartości wyrobów sowieckich i ich taniości.

Lietuvos Aidas, nawiązując do przybycia na wystawę wycieczki pisarzy i dziennikarzy łotewskich, wyraża wielkie zadowolenie z powodu przyjazdu na Litwę wybitniejszych pisarzy łotewskich oraz min. dr. Bilmanisa, znanego działacza i publicysty łotewskiego. Dziennik wyraża nadzieję, że wizyta tu zapoczątkuje nową erę w stosunkach między obu narodami i nawołuje społeczeństwo do serdecznego podejmowania Łotyszów.

Lietuvos Aidas informuje, że osobom, zwiedzającym wystawę, rozdawany jest Nr. 134 łotewskiego pisma „Pedeja Bridi”, poświęcony specjalnie zagadnieniu zbliżenia litewsko - łotewskiego. Dziennik łotewski w jednym z artykułów podkreśla, że pomimo niektórych przeszkód i intryg i ze strony sąsiadów, w obu narodach idea jedności łotewsko - litewskiej znajduje grunt podatny. „Kiedy zaś narody zostaną przygotowane, to i rządy znajdą wspólną drogę do realizacji porozumienia litewsko-łotewskiego”.

Lietuvos Žinios stwierdza, że sama wystawa jeszcze nie świadczy o stopniu kultury narodu oraz państwa, gdyż kultura narodowa nie ogranicza się do dobrobytu materialnego, lecz dąży do wyższych dziedzin — kultury duchowej, która odznacza się twórczością duchową narodu, umiejętnością rządzenia, przestrzegania ładu i uświadomieniem społecznym. Litwini — wg. dziennika — powinni poważnie zatroszczyć się o postęp kulturalny, który bynajmniej jeszcze nie osiągnął należytego poziomu.

Musu Vilnius (organ odzyskania Wilna) pisze: „Każdy, kto przystąpi do głębszego badania tegorocznej wystawy, ujrzy napewno, jak wiele traci Litwa pod względem gospodarczym przez utratę Wileńszczyzny

i jeszcze lepiej uświadomi sobie, jak wielce potrzebna jest Wileńszczyźnie przynależność jej do całej Litwy, gdzie zajmie ona kierownicze stanowisko w kraju, miast pełnić dziś obowiązki popychadła w Polsce. Taką myśl chcemy podsunąć wszystkim, którzy zwiedzają wystawę oraz tym, którzy o wystawie będą czytali jedynie z opisów”.

Lietuvos Aidas 21.VI. zamieszcza wywiad, udzielony przez przejeżdżającego przez Kowno łotewskiego ministra finansów Petrevicsa, który — w związku z ostatnią konferencją w Kownie organizacji gospodarczych krajów bałtyckich, wyraził wiarę w możliwość realizacji gospodarczego porozumienia pomiędzy Litwą a Łotwą. Co się tyczy wystawy kowieńskiej, to wywarła ona na ministrze wrażenie dodatnie i świadczy — jego zdaniem — o pracy twórczej narodu litewskiego.

Lietuvos Žinios 21.VI. w art. wst. wskazuje na nieuregulowane stosunki łot.-litewskie. „Czy to nie jest curiosum, zapytuje dziennik, że z Polską, którą większość z nas uważa za największego wroga, mamy umowę o linii administracyjnej. Tym samym niecierpianym przez nas Polakom rząd Woldemarasa proponował utworzenie umowy handlowej. A z Łotwą umowy handlowej jak niema tak niema”. Dziennik podnosi konieczność wykorzystania przyjazdu licznych wycieczek łotewskich na wystawę przemysłowo - rolniczą w Kownie dla celów zbliżenia pomiędzy społeczeństwami litewskim i łotewskim; zbliżenie społeczeństw — wg. dziennika — przygotuje dyplomatom warunki do konkretnej pracy nad zbliżeniem obu narodów.

Prasa litewska z 20.VI. informuje o wykryciu przez litewską policję kryminalną „polskiej organizacji szpiegowskiej, kierowanej przez II oddział polskiego sztabu głównego”.

Prasa litewska z 21.VI. zamieszcza komunikat ag. „Elta” o wykryciu archiwum komunistycznego w lokalu b. woźnego poselstwa sowieckiego w Kownie. W związku z tem zostało aresztowanych kilku komunistów, m. in. Szimkus, przywódca komunistów na Litwie.

SYTUACJA POLITYCZNA I GOSPODARCZA W RUMUNJI.

Dreptatea 21.VI. w art. wst. zestawia zasługi rządu narodowo włościańskiego, a mianowicie ustalenie waluty i uzdrowienie finansów Rumunii, na czym się opierają obecne stosunki finansowe, wykazujące już pewne ożywienie. Bogate zbiory zeszłoroczne i przewidywane także tegoroczne pozwalają spodziewać się korzystnego wpływu ich na kraj, a choć ceny produktów rolnych spadły w cenie, to wielka ich obfitość pozwoli rolnictwu wyciągnąć z nich korzyści. Poprawa stosunków gospodarczych ujawniła się w ostatnich dniach na giełdzie i korzystnych wiadomościach z portów o wywozie. Kapitał zagraniczny napływa do kraju i zwiększy ożywienie pomimo, że propaganda opozycji przedstawia stosunki rumuńskie w ujemnym świetle.

